



Лисабонски уговор, како се сада зове, у основи непромењени, раније одбачени “Европски устав”, ступио је на снагу. Политичка елита Европске уније (ЕУ) тврди да је циљ тог документа лакше функционисање европске интеграције, ефикасније доношење одлука и снажнија улога на међународној сцени. А све у циљу “европске демократије”. У том светлу, Лисабонски уговор настоји да се представи као “историјски искорак” и обећана, демократска будућност ЕУ. Да ли је, међутим, то “корак у будућност”?

Ниједан документ у процесу изградње те европске интеграције није изазвао толико неслагања и контроверзи као Лисабонски уговор. Више се нико и не устручава да тај уговор назива контроверзним документом. И његово формално усвајање, упркос огромној пропагандној машинерији и потрошеним милијардама евра (укупни медијско-пропагандни буџет ЕУ је око 5 милијарди евра), је пратила уздржаност, у ЕУ није било весеља. Напротив, Лисабонски уговор је ступио на снагу у приметној уздржаности и околностима које подсећају на нелагоду, осећање кривице и забринутост. Занимљиво је да је поводом Лисабона било више “радости” у земљама које нису чланице ЕУ, као у Србији, на пример. Чак је и званична прослава, свечаност у Лисабону, граду по коме уговор носи име, била “скромна”, без велике помпе. Новински извештачи из Лисабона нуде оправдање да се не жели “расипати”, али основни разлог је, отворено говорећи, стид и страх од могућег отварања нових расправа о том заиста контроверзном документу. У таквим околностима, тешко је видети где је тај “искорак у будућност”.

Генерално, непрестане реформе буде сумњу у ваљаност онога што се ради. Лисабон је трећи реформски документ ЕУ у последњих 19 година.

### По директиви политичке елите

Упркос чињеници да је ступио на снагу и да је сада закон, неизвесно је каква ће бити стварна судбина Лисабона. Уговор је ратификован у 27 земаља чланица под ретко виђеним притисцима политичке елите и бриселске бирократије и неумесном трговином иза затворених врата. Врло је вероватно да је заиста само мали број људи од оних који су у парламентима гласали за Лисабон уопште и читао тај документ који у основној верзији има 700 страна. Већина је само следила директиве партијске елите. Посланици британског парламента су, на пример, тих 700 страна добили само дан пре гласања. Владин изговор је био тај да није било времена да се преведе текст и та ординарна лаж

је прошла, иако се зна да се сви документи ЕУ изворно пишу на енглеском и француском језику. О каквом је онда преводу реч? Истовремено, неки делови Лисабонског уговора још нису ни завршени у детаљима, као на пример стварна функција и овлашћења новоуспостављеног председника Савета ЕУ популарно названог “Председник ЕУ”. О томе се још расправља иза затворених врата у Бриселу, а његову судбину одређују чиновници, бирократе које није нико бирао нити су одговорни онима о чијим животима одлучују.

Поучени искуствима референдума у Француској и Холандији пре четири године, политички лидери ЕУ су за Лисабон променили правила и, сем Републике Ирске коју њен устав обавезује, ускратили право својим грађанима да се изјасне о својој будућности у ЕУ. И нису се устручавали да јавно и признају, као француски председник Никола Саркози, или бивши британски премијер Тони Блер, да не желе референдум јер би изгубили, пропао би такозвани “Европски пројекат”. Њихове речи су потврдили грађани Републике Ирске који су на референдуму, у јуну 2009. године одбацили Лисабонски уговор.

А Лисабонски документ, без обзира на контроверзе, доноси радикалне промене у начину функционисања Европске уније. У основи, то је корак ка стварању такозване “европске супер државе”. Суштински се мења начин доношења одлука и за већину више неће постојати право вета земаља чланица. Број питања где се укида право вета је са 137 повећан на 181, што додатно смањује суверенитет земаља чланица. Нови систем гласања предвиђа да број гласова сваке државе чланице зависи од њеног броја становника. Тако ће велике земље имати повлашћен статус и моћи ће да у међусобној трговини изгурају оно шта желе, а не шта је заједнички интерес свих. То је институционализација неједнакости. Сада ће око 80 одсто кључних области бити у надлежности Брисела, а национални парламенти се претварају само у гласачке машине за оно што је већ негде у бриселским коридорима бирократије већ одлучено. Као замену, Лисабон нуди већа овлашћења такозваном Европском парламенту, институцији са сумњивим легитимитетом, јер је одзив гласача за то тело у просеку око 35 одсто. Истовремено се уводи нови идентитет ЕУ као интеграције, она на међународном нивоу постаје један “правни субјект” (legal personality). У Бриселу је већ најављено да ће ЕУ затражити пријем и у Уједињене нације (УН). Планира да то затражи по угледу на чланство квази-држава које већ имају Палестина и Ватикан. Није још јасно како ће то да функционише, јер Француска и Велика Британија не желе да се одрекну својих места сталних чланица у Савету безбедности, а чланице су ЕУ.

Мало се пажње поклања и једној додатној промени статуса чланица ЕУ. Према претходним уговорима, насталим још од оснивачког акта у Риму 1956. године, свака земља чланица европске интеграције има право, ако тако одлучи, да иступи из ЕУ. То

право је својевремено искористио Гренланд и иступио из тадашње Европске економске заједнице (ЕЕЗ). Лисабонски уговор, међутим, предвиђа “сецесионистичку процедуру”. Другим речима, ЕУ има право да постави услове за оне који желе да напусте Унију, без обзира шта грађани једне земље одлуче. То је у основи директан пренос суверенитета националне државе на Брисел.

### Шта је реалност?

Без обзира на то шта је написано у Лисабонском уговору и чињеницу да је он сада закон из угла хроничара се, ипак, намеће питање да ли је све то могуће у реалности. За одговор на то питање су зато најважније околности у којима је Лисабонски уговор постао закон. Историја нас учи да су управо околности у којима се нешто десило често важније од самог догађаја. А те околности у случају Лисабона су управо оно што буди сумњу у “историјски искорак”.

Околности Лисабонског уговор су аутентично сведочанство савременог стања Европе, које дефинише осамостаљеност политичких елита и непоштовање елементарних демократских правила. Лисабон је показао до које мере се савремена политичка елита Европе плаши мишљења оних које наводно представљају, тачније гади се својих грађана и онога шта они желе и знају. То је, поједностављено говорећи, велики корак назад, а не “искорак”. Поред манипулација у парламентима земаља чланица, најбоља илустрација околности Лисабона су референдуми у Републици Ирској и избор кључних личности нове, лисабонске ЕУ. Када су Ирци на референдуму рекли “НЕ” Лисабону, онда их је политичка елита ЕУ назвала “незахвалним бедницима” и “пијаним незналицама” и затражен је нови референдум. Тај понижавајући захтев је политичка елита Републике Ирске прихватила. И онда је кренула невиђена пропагандна машинерија Европске комисије (владе ЕУ) на коју је потрошено неколико десетина милиона евра. Кренуле су и уцене пословних Ираца и на поновљеном референдуму је било “ДА”. А то што је у многим деловима Ирске излазност била око 10 одсто, то није важно јер је логику бројева попунила градска елита у Даблину. И што је још горе, понављање референдума су тражили они који су својим грађанима забранили референдумско право.

Онда – избор “председника ЕУ” и високог представника за спољну послове и безбедносну политику. До саме “ноћи одлуке”, избор кључних личности је био у расулу. И онда, наједном, “све је у реду”. Као у време централних комитета. Занимљива је игра Велике Британије. Бивши премијер Тони Блер се од почетка у штампи појавио као кандидат за “председника ЕУ”. Кренула је велика медијска кампања, али само медијска јер Блер, у ствари, никада и није био кандидат. Под притиском медија и манипуланата из

Блеровог круга, садашњи премијер Гордон Браун је тек пред крај невољно прихватио да подржи Блера, и то када је било јасно да Блер нема шанси и да и није кандидат. Бриселска бирократија је прихватила “британску игру”, јер им је омогућавала да се иза ње крије и у тајности доносе одлуку о стварном кандидату. Прави циљ Лондона је био да Британија добије место “шефа дипломатије” ЕУ, по систему: ако нећете Блера морате нам нешто дати. Премијер Браун је имао свој интерес у томе јер се желео ослободити министра спољних послова Дејвида Милибанда, пошто му је он најозбиљнији конкурент за место лидера Лабуристичке партије. Али, прави аутор целе игре, Питер Манделсон, сада Лорд Манделсон, Блеров пријатељ и “Принц таме”, како га зову због изузетних способности манипулације и закулисних игара, је добро знао да ће Милибанд одбити да се сели у Брисел, па пошто Британија “мора да добије нешто”, он се понудио да буде “шеф дипломатије ЕУ”. То, међутим, премијер Браун није прихватио. У комбинацији је чак био и Педи Ешдаун, бивши високи представник у Босни.

И онда је, иза дебело затворених врата, у трговини равној кванташкој пијаци у Лесковцу, чију обнову је додуше и финансирала ЕУ, изабран први председник Савета ЕУ, “председник ЕУ”. Изабран је премијер Белгије Херман ван Ромпеј, човек за кога у Европи скоро нико никада није чуо. Он је, додуше, изабран за посланика парламента Белгије, али никада није био биран за премијера, постављен је краљевским декретом. У Белгији је познатији као писац јапанске хаику поезије, а о његовом демократском инстинкту сведочи и то што је заменио браве на вратима у парламенту, како би спречио расправу посланика о кључним политичким питањима. Хроничарима, међутим, није промакло да је Ван Ромпеј неколико дана пре именованја имао вечеру са истакнутим члановима тајновите елитистичке Билдерберг групе. Многи верују да тај елитни клуб креира Европску унију и да том клубу одговарају функционери ЕУ, а не својим грађанима. Није неважно и то што је шеф дипломатије Шведске, земље која је “изгурала” Ромпеја на место “председника”, Карл Билт актуелни генерални секретар Билдерберг групе.

Још је шокантнији избор “првог шефа дипломатије” Катрин Ештон. Тек за њу ама-баш нико није чуо, а и врло мали број људи и у њеној родној Британији. Она никада у животу није била на било каквим изборима и нико је никада није бирао на гласању. Изузев тога што се удала за новинара Питера Келера, који је близак пријатељ лабуриста и Тонија Блера, за њу је тешко пронаћи политичку биографију. Радила је као службеник у институцијама блиским Лабуристима, а 1999. године Блер јој је подарио титулу баронесе, па је тако ушла у Горњи дом парламента. Њен избор је утолико шокантнији, јер њена функција је изузетно важна. Она је поред места “шефа дипломатије” и буџета од преко 5 милијарди евра и мреже од 160 “амбасада” по свету и потпредседник Европске комисије и генерални секретар ЕУ. И све то за жену која је у досадашњем радном искуству, изван чиновничких служби, три године водила здравствену власт у једном срезу у Енглеској. Пре избора на нову важну функцију била је осам месеци ЕУ комесар за трговину. И то именованје је изазвало прави шок у Британији.

Интересантно је да лејди Ештон није, у ствари, била британски избор. Њу су предложили Немачка и Француска, она је њихов кандидат, а Британији су “запушена уста” јер је формално добила важно место.

То је Лисабонска ЕУ.

### Лисабонски уговор угрожава ЕУ

Таква (Лисабонска) ЕУ је суштински против Европе. Интеграција темељена на таквим основама ће уназадити Европу и свешће је на маргиналног фактора на међународној сцени.

ЕУ није исто што и Европа, не само по чланицама него и суштински. ЕУ је такозвани “европски пројекат”, тачније идеолошко-политички концепт, а Европа је нешто друго. Европа је колективно искуство живљено кроз векове и на основу којег је настала нека врста европске цивилизације. То европско искуство се темељило на “богатству различитости”, на ривалству неколико великих нација, на сукобу мишљења, идеја и визија света. У политици је створено оно што обично зовемо демократијом и основним правима човека, а у економији слободно тржиште и такмичење у иновацијама што је био темељ укупног развоја Европе. Све су то вредности против којих је ЕУ, оличена у Лисабонском уговору. Нема дискусије, нема различитости него само унификација, од школског система, до тога каква овца треба да буде и где на овци може да буде црна мрља и колики јој је реп. Демократија је у основи забрањена и грађани само треба верно да следе неке људе за које никада нису чули, а камоли да су их бирали на било каквим изборима. У ЕУ чак постоји закон којим се забрањује јавно критиковање ЕУ и њених личности, а донесен је још 1999. године. Тај закон је сада примењен на посланика британске Индипендент партије (United Kingdom Independence Party – UKIP) Најџела Фариџа (Nigel Farage) који је у Европском парламенту јавно критиковао избор нових функционера и Лисабонски уговор. Он је оптужио ЕУ да је “ауторитарна диктатура” коју воде “бирократе које нико није бирао”. Поручио је да је “потрошено осам и по година претњи, лажи и игнорисања демократских референдума како би се Лисабон прогуро”.

Приметно је да је елита ЕУ изузетно осетљива на било какву критику или, не дај Боже, сумњу. Та претеран осетљивост сведочи о несигурности и одуству уверености и оних

који предводе ЕУ.

У таквој анти-демократској атмосфери оваква ЕУ ће, на дужи рок, уништити Европу. Лисабонски уговор је пораз демократије у ЕУ. Та европска интеграција је изашла изван времена и простора и ризикује не само да уништи оно што је од Европе кроз векове створено него и да садашње генерације Европљана потпуно маргинализује у овим временима тектонских поремећаја у свету.

Али, нико не може против реалности, нико, барем до сада, није победио сам живот. Како рече чешки председник Вацлав Клаус, “Лисабонски уговор неће бити крај света”. Зато је пред Лисабонском ЕУ, упркос свим саопштењима, неизвесна будућност. Да би се како тако прогуро Лисабонски уговор, бриселска бирократија је већ “начела” основни документ. Тако је Чешка Република изузета из основних права, а уступке су добиле и Пољска, Република Ирска и Велика Британија као и Немачка. Немачка је усвојила Уговор тек после одлуке Уставног суда да парламент донесе закон по коме је суверенитет Немачке испред Лисабона. То је изузетно важна одлука мада се у пропаганди ЕУ упорно потискује. Према томе, Лисабон није баш жељени Лисабон. Уз то, веће сада је сигурно да ће неке земље ускоро тражити додатне уступке.

И све се то дешава у времену када је ЕУ изнутра показала да није у стању да функционише као “супер-држава”. То је показала актуелна финансијска криза. Када је прошле године избила та криза кључне земље чланице ЕУ се нису могле договорити о мерама за превазилажење кризе, чак ни земље које су у систему јединствене валуте. Свако је радио по својој и према својим националним интересима. Тада је суштински ЕУ престала да постоји у оној форми којом је представљају и о којој читамо у новинама. И упркос томе, у таквој реалности је прошао Лисабонски уговор. Све личи на ону народну “зло рађање, готово суђење”.

### Лисабон и Србија

И на крају, по оном старом јеврејском принципу “да ли је то добро или лоше за Јевреје”, намеће се питање шта Лисабонска ЕУ значи за Србију. Актуелна политичка елита Србије је са готово религијском оданашћу опредељена “за Европу” што значи за ЕУ, па зато и Лисабон намеће јасније одређење те опредељености. У скорије време за Србију не би требало да буде било каквих промена. И то не само због тога што нови-стари људи који воде ЕУ немају никаквих нових идеја, сви су део старог става према Србији, него и због

одлагања промена које би могле бити у корист “европског пута” Србије. На пример, систем већинског одлучивања о проширењу ЕУ неће бити уведен све до 2014. године, а и тада, према Лисабону, ако нека земља не жели промену, тај рок ће бити померен на 2017. годину. Одатле и потиче лицитирање чланства Србије у ЕУ. У преводу, до тада било која земља може да блокира “европски пут” Србије, а тек после тих година Србија би се могла ослонити на велике земље и њихову подршку јер су њихови гласови пресудни.

Када год то буде, биће то политичка одлука. То је оно чега би елита Србије требало да буде свесна. Све те листе услова су само параван којим се скривају стварни ставови, о свему је политичка одлука као што су то показали приједи Бугарске, Румуније и осталих земаља “источног блока”. Отежавајућа околност за Србију је што ЕУ нема јасну политику према Србији и што бирократија у Бриселу не узима за озбиљно елиту у Београду. Пример Косова је, како је то написао британски аналитичар Џонатан Ајл, показао Бриселу да се политика према Београду може водити и “обманама” и “празним обећањима”. Укидање шенгенских виза је највише што је садашња ЕУ могла да понуди. Србија, међутим, не би требало да губи време чекајући на ту политичку одлуку него да се окрене себи. Јер, и када дође тај историјски час, ЕУ није оно што је некада била и каквом је желе представити – универзални лек свих проблема. ЕУ је, у ствари, скуп посао и за европску елиту уносан “бизнис”. На пример, бенефит од јединственог тржишта ЕУ је укупно годишње око 180 милијарди евра, а цена спровођења одлука и усклађивања са правилима ЕУ кошта земље чланице чак 600 милијарди евра које се сливају у Брисел. Лисабонска ЕУ више узима него што даје.

Када је реч о Србији и ЕУ, има ту једна ретко спомињана занимљивост. Европска интеграција данас позната као ЕУ је настала из Европског покрета који је одмах после Другог светског рата основао пољски социјалиста др Јозеф Хироним Ретингер (Joseph Hieronim Retinger), човек који је (занимљиво) основао, претходно поменуто, Билдерберг групу. Тада је његов први сарадник на месту генералног секретара Европског покрета био један Србин, Душко Попов (рођен у Тителу 1912. године, умро 1981. у Француској), легендарни британски ратни обавештајац према коме је, тврде познаваоци, Ијен Флеминг креирао свог јунака Џемса Бонда. Флеминг је као британски морнарички обавештајни официр упознао Попова и био му је заштита (“back-up”). То дружење које је и инспирисало Флеминга је било у Лисабону.

Тако је и један Србин у темељима европске интеграције, а Србија је и после толико времена још далеко од “Лисабона”.